

Metodekatalog

Mennesker fødes åbne og fordomsfrie, men allerede i grundskolen sætter børn spørgsmålstejn ved det, de ikke kender. Hvis vi skal sikre en forståelse mellem befolkningsgrupper, er det centralt, at der allerede i skoletiden kommer dialog med børn – og mellem børn – om, hvad det vil sige at være forskellige.

Formål med Brobyggerugen

Formålet med Brobyggerugen er at forebygge dæmonisering og fremme børns, unges og fremtidige voksnes positive fællesskaber ved systematisk at undervise og uddanne dem i dialog og demokratisk samtale på tværs af forskelligheder. Gennem en hel uges undervisning om brobygning opøves skoleelevernes evne til at indgå i dialog og håndtere frygt og konflikter omkring 'anderledeshed'. Med konkrete øvelser får eleverne redskaber til at rumme forskellighed. Der sættes fokus på fordomme over for andres religion, sprog, kultur, etnicitet, seksuelle identitet, holdninger og grænser.

Formålet med undervisningsmaterialet og med 'Brobyggerospillet' (som er udviklet til Brobyggerugen) er at anvise metoder og give konkrete øvelser og anvisninger til brobygnings- og dialogundervisning. Målgruppen er de fagpersoner, som arbejder med elever fra mellemtrinnet og udskolingen.

På Brobyggernes hjemmeside (www.brobyggerne.dk) kan du finde al undervisningsmaterialet til ugen eller til de moduler, som du synes er interessant og relevant for dine elever.

Introduktion og mål

I dette metodekatalog finder du først og fremmest:

- Introduktion til emnet brobygning samt metoder til, hvordan du kan undervise eleverne i emnet.
- Skitsering af de overordnede og specifikke læringsmål samt de antagelser, som ligger til grund for de pædagogiske tilgange og øvelser.

Derudover finder du:

- *Underviserens* rolle, hvor der zoomes ind på arbejdet med tætte/private problemstillinger med en eller flere elevgrupper, hvor teamets medlemmer ikke kender alle elever. Her kommer de abstrakte

problemstillinger helt tæt på den enkelte elev og elevgruppe: hvilke forholdsregler skal man tage som team tage og hvorfor?

- *Undervisningsmaterialets opbygning* og de valg som ligger til grund for opbygningen. Tillige overvejelser om brug af undervisningsmaterialet, man kan gøre sig som team.
- *Organisering af undervisningen*, herunder konkrete forslag vedrørende grupper, oplæg, refleksioner og øvelser samt begrundelser for valg af aktiviteter.

Overordnede læringsmål

De overordnede læringsmål i forløbet med dialog og demokratisk samtale er:

- Eleverne opnår såvel teoretisk og metodisk viden som praktisk erfaring med dialog og samtale.
- Eleverne får indsigt i, hvordan dialog og samtale kan skabe ny viden og forståelse for hinanden på tværs af uenigheder og opfattede forskelligheder

Med disse læringsmål knytter undervisningen an til Folkeskolens formål om, at 'folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati'. (§1 stk.3)

Specifikke læringsmål

De mere specifikke læringsmål, som der arbejdes med på de enkelte undervisningsdage, er:

- At styrke elevernes evner og kompetencer til at lytte og spørge nysgerrigt til hinandens holdninger, overveje andres argumenter og behov - og samtidigt anerkende, at de ikke nødvendigvis bliver enige.
- At eleverne opnår indsigt i, hvad det kræver at have trygge uenigheds- og forskellighedsfællesskaber, samt kompetencer til at skabe sådanne fællesskaber.
- At fremme elevernes empati, evne til perspektivbytte, og kompetencer til at se andres bagvedliggende erfaringer og behov.
- At eleverne opnår indsigt og redskaber ift. sprogets betydning i dialog: sprog, der 'åbner' eller 'lukker' i samtalen.
- At eleverne opnår indsigt i hvilken værdi diversitet med hensyn til holdninger, identitetsvalg, baggrund og erfaringer kan have i både små og større fællesskaber.
- At fremme elevernes oplevelse af medborgerskab gennem et trygt fællesskab i klasserummet med vide rammer for uenighed.

- At eleverne lærer at forholde sig til frihedsrettighederne ved at genkende dem i hverdagssituationer.
- At eleverne får mod til at ytre sig om deres overbevisninger.
- At eleverne får viden om fordomme - egne og andres - og opnår kompetencer til at komme bag om fordomme og handle konstruktivt, når de møder fordomme hos andre og hos sig selv.
- At eleverne får kompetencer til at løse konflikter og stærke uenigheder.

Din rolle som underviser

Det er vigtigt at inddrage alle involverede lærere og pædagoger i god tid i planlægning og tilpasning af forløb, aktiviteter og undervisningsmaterialer: Hvordan vil I som fagprofessionelle på årgangene tilrettelægge forløbet om dialog og brobygning, så det passer til de forskellige klasse miljøer med deres varierende faglige og sociale niveauer? Skal alle temaerne i undervisningsmaterialerne indgå - eller vil I kun bruge det, der er relevant for klasserne? Og hvilke rammer kan I skabe for samtalerne?

Nogle i gruppen vil altid være uenige og enige om bestemte ting. På den måde skabes individers positioner i sociale samspil. Det er identitetsskabende. I Brobyggerugen faciliterer du teknikker, som styrker elevernes evne til at skille sag og person ad. Når argumenter og personer løsnes fra hinanden, bliver klasserummet et sted, hvor man kan undersøge argumenter og øve sig i konstruktive samtaler. I forløbet er det derfor legitimt at være i tvivl, 'tænke højt' og reflektere sammen.

Private problemstillinger og stærke holdninger

I Brobyggerugen vil I komme ind på emner som fordomme, diskrimination, generaliseringer, majoritets-minoritetsforhold, og normer for identitet, livsformer, politik og samfund. Der vil være elever og medarbejdere, som har oplevelser med diskrimination. Nogle vil måske også have stærke holdninger til f.eks. politik, religion og identitet i den offentlige og private sfære, og til bestemte normer for hverdagsliv. Hvad der opleves kontroversielt og sensitivt varierer blandt personer og grupper med forskellige synsvinkler og positioner i samfundet.

Derfor er det vigtigt som underviser:

- At skabe rum og situationer i klassen, hvor argumenter og synspunkter trygt kan undersøges og afprøves, og hvor argument og person kan adskilles. At fremme en mere legende tilgang til synspunkter og ståsteder, så fastlåste gruppemønstre og enighed langs vante sociale grupperinger løsnes.
- At skabe pluralistiske demokratiske fællesskaber med plads til uenighed og forskellighed. Med andre ord at styrke gode uenighedsfællesskaber.

- At rykke på sædvanlige enighedsfællesskaber og grupperinger i klassen og give mulighed for nye relationer og erfaringer med perspektivbytte.
- At gøre klasselokalet til et sted, hvor man kan opøve mod til at ytre sig om sin egen overbevisning, og hvor det er legitimt at skifte holdning gennem samtale.
- At give eleverne indsigt i alt det, dialog og samtale kan.

Derudover er det afgørende, at du som fagperson er selvreflekterende og bevidst om dine egne normer, fordomme og kulturelle blindheder, da du både er normbærer og normbygger for eleverne.

Kritisk tænkning og normkritik

I arbejdet med kritisk tænkning er det centralt at få øje på normer, som ellers tages for givne eller virker selvfølgelige, og som derfor umiddelbart er usynlige. Kritisk tænkning kan hjælpes på vej af et normkritisk perspektiv, der vender gængse perspektiver på hovedet: Frem for at se på gruppens minoriteter i et forsøg på at tolerere og inkludere 'de afvigende', kaster man blikket på gruppens majoritet og de selvfølgelige normer, som gælder her. Hvad enten gruppen er klassen, skolen eller samfundet.

Et normkritisk perspektiv kan for eksempel afdække den gå-norm, der hersker i samfundet. Denne er meget tydelig for mennesker med gangbesvær, som ikke kan bevæge sig rundt på grund af trapper og kantsten, men den er usynlig for majoriteten af gående. Andre eksempler kan være bestemt fagstof, skoletraditioner eller højtider i skolen, som nogle elever forbinder med fortrolighed og vi-følelse, mens de hos andre kan forårsage en følelse af fremmedhed. Kønsidentitet og seksualitet er yderligere eksempler.

Det er som nævnt vigtigt, at du som fagprofessionel stiller spørgsmål ved dine egne normer, ligesom det er afgørende at reflektere over mønstre i dine egne forklaringer på elevens adfærd. Centrale spørgsmål i refleksion og undersøgelse af normer kan være:

- Hvilke fordele får man ved at tilhøre normen?
- Hvilke konsekvenser kan det få at bryde den og ikke passe ind?
- Er normer vigtige i et demokrati? Hvis, hvilke og hvornår?
- Hvornår kan normer være et problem?

Om normkritik og lærerarbejdet med 'blinde pletter':

<https://www.folkeskolen.dk/622390/alle-boern-er-unikke--ogsaa-de-tosprogede>

https://www.ucviden.dk/portal/files/53861086/Vidensark_Medborgerskab_og_kritisk_t_nkning_270518.pdf

<https://www.folkeskolen.dk/659696/forsker-og-tidligere-laerer-vi-skal-tale-om-vores-ubevidste-fordomme>

Antagelser

Bag planlægning af undervisning og didaktiske aktiviteter ligger to grundlæggende antagelser:

Man kan skille argumentet fra personen

Uenigheder danner mønstre. Nogle i gruppen vil altid være uenige og enige om bestemte ting. Hver gang, der diskuteres om is eller flødebolle, er A og B altid uenige, og så fremdeles. På den måde skabes individers positioner i sociale samspil. Det er identitetsskabende. I dette forløb øver vi bl.a. teknikker, som kan skille sag og person ad. Hvis argumenter og personer løsnes fra hinanden, kan klasserummet blive et sted, hvor man kan undersøge argumenter, øve sig i konstruktive samtalemåder, hvor man kan skifte holdning, og hvor nye elevgrupperinger kan dannes, fordi det ikke altid er de samme, der mener X, og som af princip altid er uenige med Y.

Det er legitimt at være i tvivl, 'tænke højt' og overveje sammen

Mange steder kan man møde nogle temmelig fasttømrede normer om, at man som individ har én bestemt holdning, som kommer 'indefra'. Men sådan er det sjældent; som regel har vi forskellige indre synspunkter. Disse ensrettes imidlertid nemt til ét dominerende synspunkt, hvis man fastholdes i en vant position i de sociale dynamikker, som fx kan herske i en klasse. I forløbet er det centralt at give såvel den enkelte elev som gruppen plads til at bringe de forskellige synspunkter i spil.

Undervisningsmaterialets opbygning

- **Dag 1** er en introduktion til ugen og tager hul på temaerne demokrati og uenigheder samt sprog der åbner og lukker.
- **Dag 2** handler om bevidstgørelse i fordomme og forforståelser.
- **Dag 3** giver eleverne en indsigt i dialogbaseret kommunikation.
- **Dag 4** fokuserer på konflikter og løsninger med udgangspunkt i forskellige normer.
- **Dag 5** er et møde mellem eleverne og "de andre". Se længere nede under skoleskemaet.

Man kan sagtens undervise i temaerne uafhængigt af hinanden. Rækkefølgen kan i vidt omfang også justeres, men der er en central pointe i at introducere sprogets betydning tidligt, idet det giver eleverne fælles begreber til at identificere åbnende og lukkende sprog i resten af forløbet. Dette emne er især relevant for udskolings elever. Derudover bestemmer du selv, hvad der giver mening at fortsætte med.

Materialet er bygget op på den måde, at hvert tema starter med en introduktion og slutter med øvelser. Formålet er at give eleverne mulighed for refleksion gennem konkrete øvelser.

Alle øvelserne er samlet i et øvelseskatalog som også kan findes på Brobyggernes hjemmeside (www.brobyggerne.dk).

Organisering af undervisningen

Her er et forslag til, hvordan en brobyggeruge kan organiseres.

Eksempel på skema

Dag 1. Brobygning og dialog

Tid	Aktivitet	Henvisning
8 - 9.30	Brobyggerugen - Introduktion og rammesætning	Side 12-20
9.50 – 11.20	Dagens Tema: Demokrati og uenigheder	Side 12-23
12.20 - 14	Sprog der åbner og lukker	Side 24-31 Tilhørende PowerPoint: https://brobyggerne.dk/wp-content/uploads/2019/06/Brobyggerugen-Sprog-der-lukker-og-a%CC%8Abner.pptx

Dag 2. Tema: Fordomme og forforståelser

Tid	Aktivitet	Henvisning
8 – 8.30	Opsamling i klasserne på dagen i går. Hvordan gik det? Hvad synes eleverne om de forskellige aktiviteter? Repetition af begreber fra i går.	
8.30 – 9.30	Dagens Tema: Fordomme og forforståelser	Side 32-39

9.50 – 11.20	Øvelser Refleksion og opsamling	Inspiration til læreren: Her kan man med fordel besøge eller invitere nogen udefra med relevans for undervisningsemnet. F.eks havde vi i pilot-forløbet besøg af overrabbiner Bent Melchior, som fortalte om flugten under 2. verdenskrig. Man kan også overveje at invitere en række dialogkorps: f.eks. Nye Stemmer, Fordomsfulde Diplomater, Mindmover Dialogskabere, Menneskebiblioteket, SABAH.
12.20 – 14	Brobyggerspillet	Side 73-74

Dag 3. Tema: Kommunikation og dialog

Tid	Aktivitet	Henvisning
8 - 9.30	Opsamling i klasserne på dagen i går. Hvordan gik det? Hvad synes eleverne om de forskellige aktiviteter? Repetition af begreber fra i går.	
9.50 – 11.20	Dagens Tema: Kommunikation og dialog. Hvordan lytte, spørge & få ny viden? Hvordan får vi gennem dialog, indblik i andres forståelser, motiver og bevæggrunde? Øvelser og refleksioner.	Side 40-48 Tilhørende PowerPoint: https://brobyggerne.dk/wp-content/uploads/2019/06/Brobyggerugen-Dialog-og-kommunikation.pptx

12.20 - 14	Brobyggerpillet Eller Venskab på tværs.	Side 73-74 Inspiration til læreren: Her kan man med fordel besøge eller invitere nogen udefra med relevans for undervisningsemnet. F.eks. havde vi i pilot-forløbet besøg af overrabbiner Bent Melchior, som fortalte om flugten under 2. verdenskrig. Man kan også overveje at invitere en række dialogkorps. F.eks. Nye Stemmer, Fordomsfulde Diplomater, Mindmover Dialogskabere, Menneskebiblioteket eller SABAH.
------------	---	---

Dag 4. Tema: Konflikter og løsninger

Tid	Aktivitet	Henvisning
8 – 8.30	Opsamling i klasserne på dagen i går. Hvordan gik det? Hvad synes eleverne om de forskellige aktiviteter? Repetition af begreber fra i går.	
8.30 – 9.30	Dagens tema: Konflikter og løsninger. Dialog og Diskussion om store uenigheder, forskellige menneskers vigtige holdninger, identitet. Dialog handler hverken om at kæmpe for at vinde og få ret eller om at blive enige for enhver pris; det handler om at undersøge hinandens synspunkter på en både kritisk og konstruktiv måde.	Side 49
9.50 – 11.20	Oplæsning fra bogen "Ayses Jul" med efterfølgende dialog om uenighederne i handlingen. Forfatterværksted. Eleverne skriver historie om temaet "Brobygning".	Side 51-52

12.20 – 14	Normkritisk undervisning og øvelser med udgangspunkt i materialet	Side 50-51
------------	---	------------

Dag 5 i udviklingsprojektet brugte vi til at eleverne kunne møde "de andre" fra en anden skole, hvor elevsammensætningen er anderledes. Hvis klassen eller skolen har en venskabsklasse, kan I arrangere en fællesdag med dialogaktiviteter på programmet. Eller planlægge en dag, hvor man besøger "de andre". Det kunne være en synagoge, en moske, en kirke eller en NGO, der arbejder med homoseksuelle eller andre minoriteter.

Man kan også tilrettelægge egnede repetitionsaktiviteter, lade sig inspirere af øvelseskataloget eller invitere forskellige dialogkorps (se liste længere nede).

I det hele taget anbefaler vi, at I er kreative og følger tanken om brobygning og møder på tværs af miljøer: Overvej hvem I kender til i jeres nærmiljø, som umiddelbart er forskellige fra jeres elever hvad angår holdninger, identitet, livsform eller tro. Ræk ud, vær nysgerrig og spørg, om vedkommende har lyst til at gå i dialog med klassen og svare på elevernes spørgsmål.

Eksempler på dialogkorps

- **Mind Mover**
<http://mind-mover.dk>
- **Dansk Ungdoms Fællesråd**
<https://duf.dk>
- **Jødisk Informationscenter**
<https://joediskinfo.dk>
- **Nye Stemmer**
<https://joediskinfo.dk/dialog-tilbud-0/de-nye-stemmer-i-minoritetsdebatten>
- **Fordomsfulde diplomater**
<https://stemplet.kk.dk/artikel/fordomsfulde-diplomater>
- **Forening for LGBT personer med minoritetsbaggrund Sabaah**
<http://sabaah.dk>
- **Menneskebiblioteket:**
<http://menneskebiblioteket.dk>

Undervisningen består af korte oplæg, plenumdialog, gruppeøvelser og opgaver med elevproduktion.

Undervisningen kan varetages af lærere og eksterne besøgende.

I pilotforløbet blev undervisningen varetaget af Özlem Cekic, Maia Feldman og Simon Lund-Jensen fra Brobyggerne, Kristine Marie Berg fra Københavns Universitet, lærerne & andre medarbejdere i udskolingen og mellemtrinnet, dialogkorps (ung til ung dialogskabere), samt andre eksterne besøgende.

Vi håber, at dette metodekatalog har givet dig:

- Overblik over og indsigt i den metodiske tilgang til Brobyggerugen
- Forståelse for tilrettelægning af undervisningen samt hvor du kan finde relevant materiale
- Det overordnede indhold for hver enkelt dag i Brobyggerugen

Frem for alt håber vi, at det har givet dig lyst til at gå i gang med at tilrettelægge et forløb, der passer til netop jeres elever. Vi ønsker jer en rigtig god Brobyggeruge med masser af livlige diskussioner, nye erkendelser og åben dialog.

De bedste hilsner

Özlem Cekic

Forperson for Foreningen Brobyggerne